

Odlazite na pijacu i primećujete nešto čudno: skoro polovine voća i povrća nema na tezgama. Pitate se šta se dešava i gde su nestale jabuke, lubenice, bademi, kruške, jabuke, a nema ni bosiljka, žalfije, kamilice, majčine dušice i još mnogih plodova i biljaka koje ste koristili u ishrani direktno ili kao začine. Na pitanje gde su nestale sve te ukusne biljke, od lokalnog prodavca dobijate odgovor da se rod već godinama smanjuje, a da su ove godine biljke samo procvetale, ali da plodova nije bilo. „Priča se da su sve pčele nestale.“

Po povratku kući palite TV da vidite šta ima na programu, i na nekom od kanala nalećete na emisiju u kojoj se govori o naporima naučnika da očuvaju poslednje kolonije medonosnih pčela od potpunog izumiranja, dok situacija nije bolja ni sa drugim vrstama insekata (bumbari, određene vrste leptira, osolike muve...) koji su blizu izumiranja.

Prva i najčešća asocijacija na pčele i pčelarstvo jeste med. Med je prepoznat u ljudskoj ishrani još od praiistorijskog doba kao izuzetno hranjiva i lekovita supstanca. Većina mikroorganizama ne raste na medu, tako da se zapečaćeni med ne kvvari i može da ostane upotrebljiv, čak i nakon hiljadu godina. Ali osim što prave med, pčele obavljaju još jedan veoma važan posao koji često ostaje zaboravljen, a to je oprašivanje biljnih vrsta. Jedna pčela može dnevno da pređe više kilometara i da opraši mnogo cvetova, što biljkama omogućava da daju plod i reprodukuju se, čime se čuva biodiverzitet.

Možda je sada vreme da spakujemo veću količinu meda, jer kako se čini, u budućnosti neće biti pčela ni meda, ili će onostati samo privilegija najbogatijih.

Iako deluje kao distopijska priča iz nekog SF romana, scenario po kome pčele i drugi insekti oprašivači nestaju, a mi ostajemo bez velikog broja biljnih vrsta nije nemoguć, i kako godine prolaze izgleda sve realniji. U Sjedinjenim Američkim Državama broj kolonija medonosnih pčela opao je sa 4,5 miliona kolonija nakon Drugog svetskog rata, na manje od dva miliona kolonija danas. Između 1985. i 2005. na teritoriji Evrope nestalo je 16% ukupne populacije medonosnih pčela, dok se prema pojedinim istraživanjima taj broj danas smanjio i za više od 25%. U Engleskoj, Švedskoj, Nemačkoj i Češkoj procenat smanjenja broja medonosnih pčela je još veći. Kao sporednu vest u novinama na svakih par meseci možete pročitati kako se desio veliki pomor pčela u nekom mestu u Srbiji. Sem medonosnih pčela, ubrzano nestaju i drugi insekti koji oprašuju i time doprinose poljoprivrednoj proizvodnji čak sto pedeset (84%) različitih evropskih useva.

Pčele ne nestaju, njih ubijaju

Problem nestajanja pčela nije novijeg datuma, i u stručnoj javnosti poznat je već godinama. Ipak izgleda da pčele i drugi insekti oprašivači nisu uspevali da zauzmu naslovne strane kao neke druge vrste koje nestaju. I kada se priča o nestajanju pčela, često se njihov nestanak prikazuje kao misterija koju tek treba rešiti.

U tome zašto pčele i drugi oprašivači nestaju nema nikakve misterije, i odgovor na to pitanje veoma je prost, mada poražavajući. Ljudsko društvo svojim ponašanjem, načinom proizvodnje i potrošnje ubija pčele. Gubitak staništa, usled širenja gradova, i krčenje divljih vrsta zarad širenja polja monokulture, industrijska poljoprivreda zavisna od pesticida i herbicida, kao i preterana upotreba hemikalija u svim sferama društva ubrzano smanjuju populacije pčela i drugih insekata oprašivača.

Industrijska poljoprivreda je glavni uzrok smanjenja broja pčela. U industrijskom gajenju monokultura na velikim površinama neophodno je korišćenje različitih agrohemikalija kako bi se zaštitili usevi koji imaju malu prirodnu otpornost. Pčele, insekti oprašivači, kao i druge biljne i životinjske vrste kolateralna su šteta upotrebe agrohemikalija. Glavni krivci su pesticidi, koji sadrže hemikalije pod imenom neonikotinoidi. Ova nova generacija pesticida smanjila je negativan uticaj njihovog korišćenja na zdravlje čoveka, ali njihova upotreba, čak i u malim količinama, ubija pčele. Pčele umiru od ove hemikalije sporom i bolnom smrću, a sve u cilju očuvanja velikih polja monokultura koja čak i ne hrane većinu stanovništva, ali zato donose veliki profit. Sem industrijske poljoprivrede, ljudi su premeštanjem određenih vrsta narušili balans ekosistema, tako da su se danas u Evropi pojavili različiti paraziti kojih tu ranije nije bilo, i koji dodatno smanjuju brojnost populacije pčela.

Već godinama se širom Srbije dešavaju masovni pomori pčela. Posebno je pogođena teritorija Vojvodine, ali situacija nije mnogo bolja ni u Šumadiji i Pomoravlju, kao ni u drugim delovima Srbije. Masovna istrebljenja dešavaju se zbog česte nelegalne i prekomerne upotrebe sredstava za prskanje. Iako je regulisano da se prskanje mora najaviti ranije, to se uglavnom ne dešava, pa se svake godine suočavamo s lokalnim istrebljenjima pčela. Analize uginulih pčela, kao i zemljišta i biljaka, u glavnom su preskupe za pčelare, tako da krivac za te pomore ostaje „nepoznat“ i nekažnjen. Pčele i voće ne mogu da prežive jedno bez drugog, tako da bi pčelari, voćari i ratari trebalo da ostvare mnogo bolju saradnju na svačiju korist.

Kako zaustaviti nestanak pčela

Pitanje izumiranje pčela postaje sve važnije kako se prihodi u poljoprivredi smanjuju usled nedostatka pčela koje oprašuju biljke. Dok se, s jedne strane, traže tehnološka rešenja za oprašivanje u svetu bez pčela, u pojedinim regijama posao pčela preuzimaju ljudi, ili se razmišlja o veštačkom uzgoju. S druge strane, pojedine zemlje i regije pokušavaju da zakonima i regulativama ograniče upotrebu posetocida i herbicida koji negativno utiču na pčele.

Japanski naučnici razvili su dronove koji bi u budućnosti mogli da zamene pčele i umesto njih oprašuju biljke. U Kineskoj pokrajini Sečuan, usled nedostatka insekata oprašivača ljudi

su krenuli ručno, cvet po cvet da oprašuju drveće. Nijedan od ova dva načina nije dugoročno održiv. Za proizvodnju pčela-dronova utroši se velika količina energije, a dodatna energija je potrebna i za njihov rad, što u doba kada već previše koristimo fosilna goriva u poljoprivredi samo dodatno povećava cenu poljoprivrednih proizvoda i pritom narušava klimu i životnu sredinu. Ručno oprašivanje je izuzetno spor i mukotrpan posao, i apsolutno je nemoguće na ovaj način zameniti rad pčela na globalnom nivou.

Nakon velike kampanje civilnog društva, pčelara i Evropske zelene partije, Evropski parlament je u aprilu ove godine izglasao trajnu zabranu nekih od najozloglašnijih i najčešće korišćenih pesticida, povezanih sa izumiranjem pčela. Ova odluka najviše će pogoditi dva najveća proizvođača pesticida na bazi neonikotinoida, korporacije Bayer i Syngenta. Uprkos zabrani koju je Evropski sud pravde doneo još 2013. godine, obe korporacije su pravno osporile zabranu, i dosad potrošile mnogo kako bi održale svoje proizvode na tržištu, a kako i ne bi kada se profit ovih korporacija meri milijardama evra. Zabrana pojedinih pesticida koji utiču na smanjenje populacije pčela u Evropi nije samo posledica altruizma, već je dobrim delom vođena tržišnom logikom. Naime, prema procenama, ukoliko bi se rad pčela ekonomski valorizovao, izračunato je da oprašivanje koje obavljaju pčele vredi 22 milijarde evra godišnje, samo na nivou Evrope.

Ako želite da i u budućnosti uživate u svim biljkama i njihovim plodovima koje pčele oprašuju, ali i u medu i propolisu, postarajte se da pčele prežive. Ukoliko se bavite poljoprivredom, birajte biljne vrste koje cvetaju tokom većeg dela godine i time stvaraju pogodno stanište za pčele. Izbegavajte pesticide, herbicide i insekticide, naročito one koji štete pčelama i one koji potiskuju cvetanje biljaka. Praktikuju sađenje više vrsta zajedno, a ostavite i neobrađenog prostora kao i prostora sa cvećem kako biste pčelama olakšali prikupljanje nektara.

I ukoliko se ne bavite poljoprivredom, i dalje možete pomoći pčelama. Nemojte kupovati voće i povrće tretirano pesticidima i herbicidima, podržite male poljoprivrednike umesto industrijske poljoprivrede. Sadite cveće u svojim dvorištima i na terasama, jer pčele dolaze i u gradove u potrazi za hranom. Prenesite znanje drugima i obavestite ih šta se dešava sa pčelama, i kako ih ubijaju. Udruženi zahtevajte promenu načina poljoprivredne proizvodnje, koja je i glavni uzročnik odumiranja pčela, ali i nezdravog života ljudi.

Izvor: glasnikokvir